

“Grenzen dwingen creatief te zijn”

De komende maanden is Ahmad Katlesh te gast in de schrijversflat van PEN Vlaanderen. De Syrische auteur publiceerde eerder onder andere een verzameling kortverhalen, een dichtbundel en een overzicht van hedendaagse Syrische literatuur. Daarnaast introduceerde hij via zijn audioplatform Tiklam hedendaagse Arabische schrijvers bij het grote publiek.

Toon Lambrechts

“Mijn hele stabiele bestaan, mijn werk, mijn studies, mijn schrijven, alles was in één klap weg. Maar dat nulpunt bleek achteraf het beste wat me ooit overkomen is”, getuigt Ahmad Katlesh. © tl

V

rijheid was onbestaande in het Syrië van voor de revolutie. De druk van het regime, maar ook van de samenleving op zich om in de pas te lopen, zette strakke limieten aan wat kon en niet kon. Ik was nog erg jong in die jaren, mijn wereldbeeld was nog niet ten volle ontwikkeld. Maar net omdat ik zo weinig bewegingsvrijheid had en tegelijk verlangde te schrijven, bleek het een goede leerschool. Grenzen dwingen om creatief te zijn. Het was onmogelijk iets te zeggen over het regime op een directe manier, dus leerde ik omfloerst te schrijven wat ik wou. In mijn eerste verhalenbundel staan dergelijke indirecte politieke referenties. Mocht ik volledig vrij geweest zijn in mijn schrijven, dan had

ik waarschijnlijk veel simpelere en minder creatieve verwoordingen gebruikt. Het ervaren van die nauwe grenzen maakt me bovendien veel vrijer nu.

Ervaringen noodzakelijk

Het verlangen om te schrijven zat er al in op jonge leeftijd. Aan het begin van mijn universitaire studies heb ik overwogen literatuur te studeren. Maar omdat ik toch al zoveel las, besloot ik voor iets heel anders te kiezen, met name wiskunde. Ik zocht andere wegen, andere input voor mijn geest. Het idee schrijver te zijn en alleen dat, is een farce. Je hebt ervaringen nodig, verscheidenheid in het leven, interactie met mensen.

Leven van schrijven alleen is ook gewoon niet mogelijk. Tijdens mijn jaren aan de universiteit publiceerde ik een eerste boek, een bundel kortverhalen. Die leverde een literaire prijs op, maar bracht mij ook onder de aandacht van het regime. Ik werd voor enkele dagen gearresteerd. Niet eens zo erg, maar de revolutie van 2011 zette alles op scherp. Of ik zou terug in de gevangenis belanden, of ik zou onder de wapens moeten. De enige optie die ik nog zag, was wegvluchten, eerst naar het zuiden van Syrië, dan naar Jordanië.

Nieuwe generatie schrijvers

Die periode is de belangrijkste in mijn leven, zelfs al was het vreselijk. Mijn huis en mijn winkel lagen in puin, ik werd van de universiteit gegooid, de politie hield me in het oog. Mijn hele stabiele bestaan, mijn werk, mijn studies, mijn schrijven, alles was in één klap weg. Maar dat nulpunt bleek achteraf het beste wat me ooit overkomen is. Ik weet nu dat ik alles kan verliezen en ook weer kan opveren. De angst om iets kwijt te geraken, is verdwenen. Soms voel ik me schuldig dat ik de hele situatie aanvoel als een zegen, maar het is nu eenmaal zo. In Jordanië publiceerde ik een dichtbundel en werkte ik als freelance journalist en copywriter. Daarnaast begon ik met een audioproject onder de naam Tiklam. Ik werkte voor een radiostation en kon 's avonds gebruikmaken van de studio. Mijn idee was geluidsopnames te maken van het werk van de nieuwe generaties schrijvers uit de Arabische wereld, want veel van hun werk is maar weinig gekend. Het bleek een schot in de roos. Steeds meer mensen vonden hun weg naar Tiklam en begonnen zo de werken van hedendaagse Arabische schrijvers te lezen. Het succes van Tiklam motiveerde mij me meer toe te leggen op geluids- en stemtechnieken en ik bouwde een eigen studio in mijn huis.

Zoektocht naar eigen stem

Het succes van Tiklam bracht mij ertoe een verzamelbundel van hedendaagse Syrische schrijvers samen te stellen. Het is bewust geen bloemlezing geworden. Er staan schrijvers tussen van wie ik het werk maar matig vind of zelfs gewoon slecht. Maar ik wou een compleet overzicht geven van hoe de revolutie de dynamiek van literatuur heeft omgegooid. Voor 2011 leek het werk van de meeste schrijvers sterk op elkaar. Nu heerst vooral verwarring. Veel schrijvers zijn gevlucht en de vrijheid die ze elders gevonden hebben, is overweldigend. Men zoekt naar een eigen stem. Maar net die verwarring, die chaos weerspiegelt de situatie in Syrië en dat wou ik laten zien in de bundel. In 2017 verhuisde ik naar Duitsland. Maar ik gruw van het etiket van vluchteling-schrijver. Ik heb interviews geweigerd omdat ik dat label opgeplakt kreeg. Natuurlijk heeft iedereen een zekere mate van vooringenomenheid en is het begrijpelijk dat mensen mij zo zien. Maar ik was al schrijver voor ik moest vluchten. Het is een dunne lijn die ik probeer te bewandelen. Uiteraard klinken mijn ervaringen door in mijn werk en in mijn taal. Maar ik merk evengoed dat ik sinds ik Syrië verlaten heb, bepaalde woorden en beeldspraak probeer te vermijden om niet in dat hokje terecht te komen.” III

SoundCloud als opening naar literatuur

Ahmad Katlesh huist momenteel in de schrijversflat in Antwerpen op uitnodiging van PEN Vlaanderen. Die schrijversflat biedt een tijdelijke residentie aan schrijvers om zich ongestoord op hun werk te kunnen toelagen. PEN Vlaanderen is de Vlaamse tak van PEN International, een organisatie die ijvert voor de rechten van schrijvers en journalisten die wegens hun werk worden vervolgd. Naast campagnes werkt PEN Vlaanderen met gevluchte schrijvers en helpt hun de weg te vinden in het literaire landschap. Katlesh, geboren in

Damascus in 1988, is een literaire duizendpoot. In 2011, net voor het uitbreken van de revolutie in Syrië, publiceerde hij zijn eerste boek. De uitgave werd bekroond met de Verhalenprijs van de Palestijnse Auteursvereniging, maar maakte ook dat Katlesh het land diende te ontvluchten. Hij vestigde zich in Jordanië, waar hij onder andere werkte als journalist en redacteur. Ondertussen pende hij een dichtbundel neer die in 2013 verscheen onder de titel *De smaak van Bab Sharqi*. Katlesh wist het grote publiek te bereiken met het literaire

audioplatform Tiklam. Eerst via SoundCloud, later via een eigen website, bracht hij audiofragmenten van Arabische en vertaalde literatuur. De pagina op SoundCloud werd al zes miljoen keer beluisterd. In 2017 verhuisde Katlesh naar Duitsland via een beurs van de Heinrich-Böll-stichting. In die periode stelde hij een bloemlezing van twintig Syrische dichters samen, *Syrische poëzie in ballingschap*. Momenteel werkt hij aan een eerste roman en een vertaling van een selectie Vlaamse dichters naar het Arabisch.